

GRAĐA ZA BIBLIOGRAFIJU OSJEČKIH NOVINA 1848.- 1945.¹

Sažetak

Bibliografija osječkih novina temelji se na Zbirci novina Hemeroteke Muzeja Slavonije koja broji više od tri stotine naslova osječke periodike. Temelj joj je i Odjel novina u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

Točnost podataka proizlazi iz obrade građe na temelju viđenog izvora (de visu).

Bibliografski opisi izrađeni su u skladu s odgovarajućim međunarodnim standardima te nacionalnim kataložnim pravilnikom. Gotovo do kraja 19. st. novine u Hrvatskoj, pa tako i u Osijeku, njeguju stil časopisnog pisanja, te u podnaslovima čitamo da su to glasila za politiku, znanost, zakon, umjetnost, gospodarstvo. Razdoblje je to tzv. sjedinjenih informacija. U bibliografiji su navedena gotovo sva izdanja izašla u Osijeku u tom razdoblju, izuzev stručnih časopisa.

Od početka 20.st. novine se počinju profilirati, te možemo govoriti o novinama u današnjem smislu riječi. Ova glasila stvarana su tzv. obavijesno-političkim pristupom. Novinski format karakterističan je za gotovo sva izdanja do Drugog svjetskog rata, tako da ovaj kriterij nije bio presudan pri odabiru naslova za bibliografiju. Bitna je razlika u redovitosti izlaženja. Iako danas novinama držimo tek dnevna glasila, u razdoblju o kojem je riječ novinama se pokrivaju i dnevna te tjedna i dvotjedna izdanja. Ova bibliografija temelji se na sadržajnom, a ne formalnom pristupu serijskim publikacijama, koji je i primjereniji razdoblju o kojem je riječ. Bibliografske jedinice razvrstane su kronološki.

OSJEČKE NOVINE I KAKO IH ČITATI

Obuhvaćeno razdoblje od gotovo stotinu godina (1848. -1945.) i više desetaka naslova novina presjek su života Osijeka kroz burne i bremenite godine brojnih pokušaja izdavanja lokalnog glasila, austro-ugarskih i jugoslavenskih cenzura, nevještih novinarskih početaka, žestokih polemika, političkih i stranačkih dokazivanja i udruživanja.

Vrijeme je ovo Osijeka u traganju za vlastitim likom u olovnom tisku, kroz mijene država i političkih uvjerenja.

Mogu li i trebaju li novine² osim informativnog podariti čitateljima i koji drugi užitek ili su tek moda kratkog daha. Definicije nam dopuštaju otklon od uobičajenog efemernog značenja, te će svaki iole zainteresirani čitač iščitati svoju informaciju stvorivši od nje djelić slike koju želi dobiti.

Bogata zbirka Hemeroteke Muzeja Slavonije, koja broji više od tri stotine naslova, bila je glavni izvor za pisanje ovoga rada. Prikupivši gotovo sva izdanja osječkih novina, najvećim dijelom darom osječkog bibliofila i velikog sakupljača tiskovina Oskara Frimla

¹ Tekst je dio magistarskog rada «Građa za bibliografiju osječkih novina 1848.-1945.», obranjenog na Katedri za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu 2001. godine.

² Novine - serijska publikacija koja se izdaje u utvrđenim i čestim razmacima, obično dnevno, tjedno ili polutjedno i koja izvještava o tekućim zbivanjima i temama od općeg interesa. ISBD(S) : međunarodni standardni bibliografski opis serijskih publikacija. Zagreb : HBD, 1992.

Antunovića, stvorio je Muzej zbirku izuzetnog kulturnog i povijesnog značaja.

Dio građe koju ne posjeduje Muzej Slavonije pronašla sam u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, dok je dio naslova poznat tek iz sekundarnih izvora.

Desetogodišnji rad u Knjižnici i Hemeroteci Muzeja Slavonije te izuzetno često korištena zavičajna novinska građa pokazali su potrebu stvaranja bibliografije upravo ove građe.

Prof. Marija Malbaša,³ objavivši oba sveska osječke bibliografije 1735.-1978. (Osječka bibliografija, sv. I. 1981. godine, te Osječka bibliografija sv. II. 1985. godine), nije u njima bilježila novine.

Katalog novina unutar zavičajne zbirke Essekiane započela je izrađivati mr. se. Vesna Burić,⁴ a nastavila Marina Vinaj, od 1994. godine voditeljica Hemeroteke Muzeja Slavonije.

Prešavši put od letaka, pamfleta, kalendara, koji su niz godina bili nadomjestak za lokalna glasila, uvijek gušeni strahom i prezirom vlasti, novine je, kao prijeku potrebu za informacijom iznjedrilo vrijeme koje je u nesklonim nam političkim previranjima donijelo i u ove krajeve *tzv. slobodu tiska*.

O tim prvim novinama ne možemo govoriti kao o novinama u današnjem smislu riječi. To najranije razdoblje novina u nas, a bio je to kraj 18. i početak 19. stoljeća, razdoblje je, na neki način, *sjedinjenih informacija*.

Miješale su se ovdje i političke vijesti, općekulturne, gospodarsko - savjetodavne, književno - umjetničke. Stoga je zanimljivo reći da prve novine i nisu bile novine, već časopisi. I njihov vanjski izgled odgovarao je više časopisu, često bogato ilustriranom, s aktualnom političkom viješću negdje u sredini ili pri kraju, a pričom. ili feljtonom na naslovnici.

Dakako da su i prvi *novinari* uglednici iz društvenog života grada, ali vrlo često i umjetnici, književnici.

S užitkom ćemo u novinama *Die Drau ili Slavonische Presse* iščitavati kozerije ili književne pokušaje Osječana - feljtone.

Gotovo do kraja 19. st. novine u Hrvatskoj, a tako i u Osijeku, njeguju stil časopisnog oblikovanja svojih glasila, te i čitamo u podnaslovima da su to glasila za politiku, znanost, zakon, umjetnost i gospodarstvo. Ta najranija izdanja nisu redovita, valjalo je sakupiti materijala za pojedini broj, koji je cijeli i izgledao poput dovršene i lijepo ispričovijedane priče.

---

³ Od 1951. godine voditeljica muzejske Knjižnice i Hemeroteke. Studirala u Beču, Grenobleu, Parizu te na Filozofskom fakultetu u Zagrebu stekla diplomu iz njemačkog i francuskog jezika i književnosti. Ustrojila knjižnicu Muzeja Slavonije, sačinila kataloge (abecedni, stručni, numerički), te je obogatila brojnim izdanjima iz zemlje, a putem međuknjižnične zamjene i iz svijeta.

⁴ Mr.sc. Vesna Burić, prof. engleskog jezika i komparativne književnosti, te magistar muzeologije. Bila je voditeljica Knjižnice Muzeja Slavonije, izuzetno bogate (preko stotinu tisuća svezaka građe) i vrijedne, danas najveće specijalne knjižnice u Hrvatskoj.

No, zanimljivo je da u to vrijeme u Osijeku izlaze i stručni časopisi, neki od njih i prije Zagreba. Iako oni nisu tema ovoga rada, zanimljivo je da su se stručna glasila pčelara ili Društva slavonskih liječnika javljala upravo u vrijeme tzv. *časopisnog novinarstva*.⁵

Još uvijek pišući za uski krug ljudi, te prve novine bile su prisni izvjestitelji obavijesti, zabava, kulturnih događanja, nastojeći čitatelju pružiti, ne toliko ono što mora, već više ono što želi pročitati.

Često bi se nakon nekoliko brojeva urednici financijski i tematski istrošili, te bi od najavljivanih tekstova u uvodnicima ostalo tek obećanje da će se ponovo javiti još bolji i zanimljiviji.

20. st., pojava hrvatskih novina, rađanje novih tiskara te jačanje političke oporbe, vrijeme je kada se novine počinju profilirati, pa se pojavljuju politički, stranački listovi.

Ovaj obavijesno-politički pristup novinama nastupio je upravo početkom 20. st. Novine se moderniziraju i u tehničkom smislu, a bitno se mijenja i njihova koncepcija. Političke vijesti dobivaju prednost, dolaze na prednju stranicu. Vijest postaje kraća, jezgrovita, postaje važno doznati je što prije, tako da novinari izlaze iz svojih ureda gdje su stvarali tekst i počinju pisati vijesti, često izravno ih govoreći u telefonsku slušalicu.

Informacija je na pretek, sve može biti vijest: i politički događaj i kulturna događanja i obiteljske tragedije, red vožnje ili obavijest o vremenu.

Izlaskom kolportera na ulice, vijest je još bliža čitatelju. Bliža je većem broju čitatelja, ona nije više privilegij odabranih, ona je roba, ne skupa, dostupna svima.

Svaki dan rađa se obilje informacija, te je novine potrebno izdavati svaki dan. Sada postaje važeća definicija o novinama koje izvještavaju *o tekućim zbivanjima i temama od općeg interesa*.

Novine postaju zaokupljene nacionalnom i stranačkom politikom, te prate njezine uspone i padove. Brojni su stranački listovi jer svaka stranka nastoji iznijeti svoju istinu. Stoga, početkom 20. st. novine postaju važan, gotovo najvažniji izvor informacija.

Godine 1911. u Hrvatskoj izlazi 17 dnevnika,⁶ a posebno se informativno novinarstvo širi nakon Prvog svjetskog rata. Pred Drugi svjetski rat raste naklada dnevnim listovima, širi se krug čitatelja, novine dobivaju nove poklonike: žene i djecu, koji traže svoje priloge.

Zanimljivo je da je ovo vrijeme početak, nazovimo ga *tako, obavijesno-političko-časopisnog razdoblja* novina koje, čini mi se, traje i danas. Brojne rubrike o modi, književnosti, kulinarstvu iznjedrile su tridesetih godina 20. st. brojne časopise, dobivši tako nove čitatelje, a novine su morale proširiti svoje obavijesno-političke vidike spomenutim temama.

I ovdje, držim, treba praviti razliku između novina i ostalih serijskih publikacija upravo u količini informativnog, obavijesnog, politički angažiranog.

---

⁵ Josip Horvat u Povijesti novinstva Hrvatske razlikuje razdoblje *časopisno-ideološkog* pristupa novinarstvu do kraja 19. stoljeća od *obavijesno-političkog pristupa* od početka 20. stoljeća.

⁶ Belan-Simić, A., Novine // Hrvatski leksikon. Zagreb: Naklada Leksikon, 1997. Sv. 2.

Brojna su izdanja koja u novinskoj formi ne donose ovaj tip informacija. U formi novina u vremenu između dva rata izlazila su brojna strukovna glasila, listovi raznih društava i organizacija. Informacije koje donose tiču se određene skupine ljudi, te iako u svome naslovu imaju naziv novine, one to u sadržajnom smislu nisu.

Želja mi je ovim radom izdvojiti novine od ostalih tiskovina, kako one najranije do početka 20. st. kada je gotovo svako glasilo bilo novina, tako i ove do 1945. godine, razlikujući ih od velikog broja ostalih, u Osijeku tiskanih serijskih publikacija.⁷

U radu sam izdvojila i neke *granične slučajeve* ili pak neke koje zbog osobitosti sadržaja ili pak forme možemo uvrstiti u ovu bibliografiju.

U prvom dijelu rada nastojala sam prikazati prilike u kojima su se radala osječka glasila, te uz spomen najznačajnijih dati na neki način povijesni pregled razvoja novinstva u Osijeku.⁸

Drugi dio rada je bibliografija osječkih novina, katkada nepotpuna zbog nedostatka podataka o broju izašlih primjeraka ili vremena izlaska. Naglasila sam, gdje je to bilo moguće, i tiskaru jer su vlasnici tiskare često bili i pokretači novina, a i glavni urednici.

Iščitavanje ovih stranica, držim, pomoći će istraživačima prošlosti Osijeka, koji tragajući za podacima, ne mogu mimoći novine, uza sve ograde koje one kao vjerodostojan izvor mogu pružiti.

BIBLIOGRAFIJA OSJEČKIH NOVINA

Bibliografija osječkih novina temelji se na Zbirci novina Hemeroteke Muzeja Slavonije koja broji više od tri stotine naslova osječke periodike. Nadalje, temelj joj je i Odjel novina u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

Točnost podataka proizlazi iz obrade građe na temelju viđenog izvora (*de visu*).

Bibliografski opisi izrađeni su u skladu s odgovarajućim međunarodnim standardima te nacionalnim kataložnim pravilnikom (ISBD(S): međunarodni standardni bibliografski opis serijskih publikacija. Zagreb: HBD, 1992., E. Verona. Pravilnik i priručnik za izradu abecednih kataloga: 1. dio. Zagreb : HBD, 1986.).

Kriterij za izbor naslova za ovu bibliografiju je uvažavanje definicija: *Novine- serijska publikacija koja se izdaje u utvrđenim i čestim razmacima, obično dnevno, tjedno ili polutjedno i koja izvještava o tekućim zbivanjima i temama od općeg interesa.*⁹

---

⁷ Serijska publikacija- publikacija koja je tiskana ili izdana u drugom nekom obliku, objavljena u uzastopnim dijelovima, obično s bročanim i kronološkim oznakama, a započeta s namjerom da se nastavi neograničeno. Serijske publikacije obuhvaćaju periodičke publikacije, novine, godišnjake (izvještaje, imenike itd.), zapisnike, spomenice, radove, itd. društva i nizove omeđenih publikacija. Definicijom nisu obuhvaćene publikacije izrađene u dijelovima objavljenim u unaprijed utvrđenom ograničenom razdoblju. ISBD(S) : međunarodni standardni bibliografski opis serijskih publikacija. Zagreb : HBD, 1992.

⁸ Ovaj dio rada (Vrijeme rađanja novina u svijetu i kod nas) je izostavljen. Objavljenje u katalogu Vinaj, Marina. Povijest osječkih novina 1848. -1945. Osijek: Muzej Slavonije, 1998.

⁹ ISBD(S): međunarodni standardni bibliografski opis serijskih publikacija. Zagreb: HBD, 1992.

Novine - skupni naziv za redovita tiskana (uglavnom ukoričena) izdanja s glavnom svrhom da se što prije sazna i što prije objavi glas o nekom novom događaju vezanom za interese što većeg broja ljudi.¹⁰

Gotovo do kraja 19. st. novine u Hrvatskoj, pa tako i u Osijeku, njeguju stil časopisnog pisanja, te u podnaslovima čitamo da su to glasila za politiku, znanost, zakon, umjetnost, gospodarstvo. Razdoblje je to tzv. *sjedinenih informacija*. U bibliografiji su navedena gotovo sva izdanja izašla u Osijeku u tom razdoblju, izuzev stručnih časopisa.

Od početka 20. st. novine se počinju profilirati, te možemo govoriti o novinama u današnjem smislu riječi. Ova glasila stvarana su u tzv. *obavijesno-političkim pristupom*.

Razliku između novina i ostalih serijskih publikacija valja tražiti upravo u količini informativnog, obavijesnog, politički angažiranog.

Novinski format karakterističan je za gotovo sva izdanja do Drugoga svjetskog rata, tako da ovaj kriterij nije bio presudan pri odabiru naslova za bibliografiju. Bitna je razlika u redovitosti izlaženja. Iako danas novinama držimo tek dnevna glasila, u razdoblju o kojem je riječ novinama se pokrivaju i dnevna te tjedna i dvotjedna izdanja.

Ova bibliografija temelji se na sadržajnom, a ne formalnom pristupu serijskim publikacijama, koji je, čini mi se, i primjereniji razdoblju o kojem je riječ.

Bibliografsku jedinicu čine glavni stvarni naslov novina, podnaslov (posebno važan za izdanja 19. stoljeća), podatak o odgovornosti (najčešće glavni urednik, no u ranijim izdanjima vlasnik tiskare ujedno je bio i glavni urednik), brojevi podaci (navedena je godina izlaženja prvog broja i datum te godina i datum izlaska posljednjeg broja, dakako tamo gdje su ti podaci mogli biti iščitani; tamo gdje nisu viđeni prvi i posljednji broj, navedeni su podaci o primjercima koje posjeduje Muzej Slavonije ili NSK Zagreb), uz podatak o mjestu izdavanja navedena je i tiskara. U napomeni su navedeni: učestalost izlaženja, promjene uredništva te promjene u naslovu samih novina i imenu tiskare.

Bibliografske jedinice razvrstane su kronološki.

Građa za bibliografiju osječkih novina 1848.-1945. godine tek je dio onog što osječke novine ovoga razdoblja mogu pružiti svome čitatelju. Otvorena za sve primjedbe, tek će iščitana, a nadam se i korištena, uistinu zaživjeti.

BIBLIOGRAFIJA OSJEČKIH NOVINA

1. DER VOLKSREDNER für Vaterland, Freiheit und Gesetz, für Kunst, Gewerbe und Wissenschaft / Redacteur E. Domau. -1848,br. 1 (21.4.) -br. 9 (3. 7.). -Esseg: Druck und Verlag C.Divald, 1848.

Izlazi neredovito, tjedno i dvotjedno. Muzej Slavonije posjeduje samo 0. broj, dok se brojevi 1-9 nalaze u Gradskoj knjižnici u Zagrebu.

2. ESSEKER LOKALBLATT UND LANDBOTE : belletristische Wochenschrift für Kunst, Industrie, Handel, Gevverbe und Landwirtschaft / verantwortliche Redacteur C.

---

¹⁰ Horvat, Josip. Povijest novinstva Hrvatske 1771.-1962. Zagreb : Stvarnost, 1962.

Lehmann. - God. 1 (3. 1. 1864) - god. 6 (12. 12. 1869). - Essek : Druck von C. Lehmann u. Comp., 1864 -1869.

3. DIE DRAU : Organ für Politik und Volkswirtschaft / Eigenthümer u. verantwortliche Redacteur E. Wagner und J. Frank. - God. 1 (19. 7.1868) - god. 62 (8. 6.1929). - Essek: Druck C. Laubner & Comp., 1868 - 1929.

Do 1907. godine izlazi tri puta tjedno, od tada kao dnevnik. 1877. godine tiskaru i list preuzima Julije Pfeiffer.

Od god. 60 (1927.) (4. 5.) odgovorni urednik Lavoslav Selinger, izdavač: Konzorcijum (Albert Rupp), tisak: Štamparski zavod Krvavac i Pavlović.

Od god. 62 (1929.) (8. 6.) odgovorni glavni urednik Teodor Skrbić, izdavač: Konzorcium (Ljudevit Hornung), Štamparija Josip Noll.

Od 1 (1932.) (1. 8.) urednik Stjepan Frauenhaum, izdavač : Konzorcij Bela Frank, Tiskara Bela Frank

Od god. 17, br. 1 (18.5.1885.) do br. 19 nedjeljni prolog : Osječki list.

4. OSJEČKI LIST: pučki organ za narodno-gospodarstvenu politiku, pouku i zabavu / glavni urednik Julije Pfeiffer. -1885, br. 1 (18. 5.) - br. 19. - Essek : Tisak Julije Pfeiffer, 1885.

Nedjeljni prilog Die Drau.

5. ESSEKER ALLGEMEINE ILLUSTRIRTE ZEITUNG / verantwortliche Redacteur Carl Lehmann. - 1869,br. 1 (19.1.) - br. 27. - Ess.ek : Druck Carl Lehmann, 1869.

Tjednik. - Prve ilustrirane novine u Hrvatskoj

6. SLAVONIA : Fruher Der Syrmier Bote / Eigenthuner und Herausgeber J. F. Wawerka. -1869, br. 1(11.3.)- (27. 5.). -Essek : Druck Ignat Mederschitzky, 1869.

Kao Syrmier Bote izlazile u Vukovaru od 30.8. do kraja 1868. Muzej Slavonije ima samo 1. broj.

7. NARODNOST/ uredjuje Vaso Gjurgjević.-1874, br. 1 (8.7.) - br. 16 (29. 8.). - Osek: Brzotiskom J. Franka, 1874.

Izlaze svake srijede i subote.- Ćir.

8. ESSEKER ZEITUNG : Organ für Politik, Volkswirtschaft und Unterhaltung / Redacteur I. V. Hamann. - God. 1 (1. 10. 1874) - god. 6 (1.10.1879). - Essek: Druck C. Sándor, 1874 -1879.

Izlazi nedjeljom i utorkom. Prilog: Illustrierte belletristische sonntags Beilage der Esseker Zeitung.

9. BRANISLAV: list za politiku i narodno gospodarstvo / glavni urednik Martin Polić. - God. 1 (1. 7. 1878) - god. 2 (5. 3. 1879). - Osijek : Tisak Julije Pfeiffer, 1878 - 1879.

Izlaze tri puta sedmično: srijedom, petkom i nedjeljom. - Prve osječke novine na hrvatskom jeziku.

10. ESSEKER WOCHENBLATT: Organ für Volkswirtschaft u. Unterhaltung / Redacteur und Druck Eugen Ruppert. -1881, br. 1 (17. 4.) - br. 5 (15. 5.)- Essek : Druck Eugen Ruppert, 1881.

Izlazi nedjeljom.

11. SLAVONISCHE PRESSE / Eigenthumer, Herausgeber und verantwortlicher Redacteur Carl Laubner. - God. 1, br. 1 (1.10. 1885.) -god. 39, br. 9 (4..3.1929.) - Essek: Druck von Carl Laubner, 1885 -1929.

Izlazi tri puta tjedno: utorkom, četvrtkom i nedjeljom do 1893. kada postaje dnevnik.

1885.-1889. glavni urednik Victor Hahn; 1889.-1920. glavni urednik Carl Benda; 1921.-1921. glavni urednik Antun Rott. - Od 1917. do kraja izlaženja tisak Antuna Rotta.

SLAVONISCHE PRESSE: Organfür Politek und Wolkswirtschaft/ Eigenthunter und Herausgeber: Konsortium „Slav. Presse". - God. 38, br. 1 (15.10.1928) - god. 39, br. 9 (4.3.1929.)-Essek: Druck A.Rott, 1928-1929.

12. VIESTNIK ŽUPANIJE VIROVITIČKE: list za unapređenje javne uprave i društvenog života / glavni urednik Martin Dragolić. - God. 1, br. 1 (1. 1. 1892) - god. 41 (1932). - Osijek : Tisak Julija Pfeifferra, 1892 - 1932.

1901.-1906. glavni urednik Eduard Križ; 1906.-1925. glavni urednik Milan Bosanac.

VJESNIK OSJEČKE OBLASTI / urednik R. F. Magjer. -God. 35, br. 1-24 (1926) - god. 36, br. 1-8 (1927)

SLUŽBENE NOVINE OSJEČKE OBLASTI, 1927 - 1930.

VJESNIK ZA PROSVJETU I UPRAVU, 1930 -1932.

13. DAN : list za politiku, narodno gospodarstvo i književnost / glavni urednik Ferdo Antolković-Kalinski. - God. 1, br. 1 (5. 4.1902) - god. 2, br. 8 (19.1.1903). -Osiek: Tisak Julija Pfeifferra, 1902-1903.

Izlazi tri puta tjedno: ponedjeljkom, srijedom i subotom.- Unionistički list.

14. NARODNA OBRANA / odgovorni urednik Ivan Lorković. -God. 1, br. 1 (16. 11. 1902) - god. 22, br. 13 (25. 3. 1923). -Osiek : Tisak Prve hrvatske dioničke tiskare, 1902 - 1923.

Oporbeni hrvatski dnevnik.

HRVATSKA OBRANA / Ljuboje Dlustuš. - God. 12 (10. 9. 1914) - god. 22, br. 1-13 (25. 3. 1923). Osiek : Tisak Prve hrvatske dioničke tiskare, 1914 - 1923.

Dnevnik, tijekom 1922. od br.197 - 214 tjednik. - Od 1921. (od br. 155 do br.168) glavni urednik Zlatko Kuntari, od 1921. (od br. 169 do br. 205) glavni urednik Ilija Jakovljević, od 1922. (br.206) do kraja izlaženja glavni urednik Ivan Kampuš

15. OSJEČKI TJEDNIK : politički list / vlasnik, izdavač i odgovorni urednik Hugo Spitzer. - God. 1, br. 1 (12. 2. 1906.) - god. 3, br. 24. (14. 6. 1908). - Osijek : Spitzer, 1906 - 1908. (Osijek : Tiskom Julija Pfeiffera).

Izlazi ponedjeljkom. - Glasilo Narodne stranke.

16. NOVO DOBA : glasilo organizacije Hrvatske pučke napredne stranke / vlasnik i odgovorni urednik Vilim Kappel. -1907, br. 1 (6.1.) -br. 75 (18.12.). - Osijek: Tiskom Ljudevita Szeklera, 1907.

Izlazi nedjeljom.

17. VOLCHRECHT: Organ der Socialdemokratischen Partei / Herausgeber und verantwortlicher Redacteur Slavko Henč.- God. 1, br. 13(5. 9. 191) - god. 6, br. 16 (23. 7. 1914).-Osijek (Essek): Druck Leopold Friedmann, 1913-1914.

Izlazi četvrtkom. - Brojevi 1-13 tiskani u Zagrebu. - Banskom naredbom biva ukinut od 1.4. 1912. do 23.12. 1913.

18. NARODNI PRIJATELJ : srpski narodni radikalni list / izdavač i odgovorni urednik Jovan Kockar. - 1908, br. 1 (21.2.) - br. 28 (28. 8.). - Osek : Kockar, 1908. (Osek : Tiskara braće Lehner).

Izlazi petkom-. Ćiri.- Prilog na latinici: Za sugradjane koji ne znaju ćirilicu.

19. POZOR: politički dnevnik / odgovorni urednik Lavoslav Selinger. - God. 1, br. 1 (6. 9. 1908) - god. 2, br. 154 (10. 7. 1909). - Osijek: Tiskom Julija Pfeiffera, 1908 - 1909.

Unionistički dnevni politički list.

20. HRVATSKI GLAS : glasilo Hrvatske stranke / izdavalatelj i odgovorni urednik Ivan Kampuš. - god. 1, br. 1 (2. 7.1909) -(25.12.1910). - Osijek: Kampuš, 1909 - 1910. (Osijek: Tiskara Bele Franka).

Kao tjednik izlazi od 9.10.1910. do kraja izlaženja.- Od br.1 do br. 105 tiskan u Zagrebu. - Dnevno glasilo Hrvatske pučke stranke

21. SAMOSTALNOST : list hrvatsko-srpske koalicije / vlasnik, izdavač i odgovorni urednik Franjo Frank. - 1910, br. 1 (19. 10.)-br. 18(19.2.1911).-Osijek :Frank, 1910-1911 (Osijek : Štamparija Dragutina Laubnera).

Izlazi nedjeljom. - Izlazi za vrijeme izbora u Osijeku.

22. SAMOSTALNOST : list za interese Dolnjeg grada Osieka / vlasnik, izdavač i odgovorni urednik Gjura Savić. -1911, br. 1 (10.12.) - br. 5 (15.12.). - Osijek: Savić,

1911 (Osijek: Tiskara Julija Pfeiffera).

List izlazio za vrijeme izbora u Osijeku.

23. OSJEČKE NOVOSTI / odgovorni urednik Gjuro Rožić. -1913, br. 1 (13. 6.). - Osijek: Tiskara Bele Franka, 1913.

Najavljen kao tjednik- U Muzeju Slavonije samo prvi broj.

24. JUG / vlasnik, izdavač i odgovorni urednik Matej Perić. -God. 1 (1. 1. 1918) - god. 17, br. 1-8 (1927) Osijek : Perić, 1918 - 1927. (Osijek : Tisak D. Laubnera sljednik A. Rott).

Politički dnevnik. -Naredbom bana Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije od 9. travnja list biva privremeno obustavljen.

29. lipnja ponovo pokrenut; izdavač, glavni i odgovorni urednik Ivan Malinar.

27. 11. 1918. s brojem 225 Jug postaje glasilo Jugoslavenskog demokratskog kluba, izdavač i odgovorni urednik je Dragutin Sajn, tiskar Hrvatski štamparski zavod. Za vrijeme uredništva Peroslava Ljubica privremeno obustavljen od 21. 8. 1921.do 5. 1. 1922. Od 1. 1. 1922. počinje izlaziti Pučko nedjeljno izdanje kao prilog Juga.

Krajem prosinca 1923. vlasnik i izdavač Juga postaje Demokratski klub u Osijeku, a odgovorni urednik postaje Života Milanović; 1925. godine Jug postaje organ Samostalnih demokrata za Osječku oblast, uz odgovornog urednika Dragutina Šajna ; 1926. godine glavni i odgovorni urednik postaje Zdravko Poznić.

Posljednji broj Juga u Muzeju Slavonije je br. 8. iz 1927. godine tiskan u Štamparskom zavodu Krbavac i Pavlović u Osijeku.

25. SAMOSTALNOST : izvanstranački hrvatski list za politiku, gospodarstvo, trgovinu i promet, socijalnu i komunalnu politiku, te pučku prosvjetu / vlasnik, izdavatelj i odgovorni urednik Rikard Hafher. -1918, br. 1 (24.2.) - br. 10 (28.4.). - Osijek : Hafher, 1918 (Osijek: Tiskom Prve hrvatske dioničke tiskare).

Izlazi nedjeljom.

26. RADNIČKE NOVINE : socijalističko glasilo / vlasnik i odgovorni urednik Ivan Galovac. - God. 1, br. 1 (20. 6. 1918)-god. 2, br. 17 (24.4.1919). - Osijek: Tisak Štamparski zavod d.d., Podružnica Osijek, 1918-1919.

Dvojednih, izlazi svakog drugog četvrtka. -Tekstovi na hrvatskom i njemačkom jeziku. Od 12. 9. 1918. glavni urednik Ladislav Kordić.

Od 1. 12. 1918. list se tiska u novoosnovanoj Radičkoj tiskari d.d. u Osijeku.

Banskom naredbom od 2. 5.1919. Radničke novine bivaju zabranjene.

27. ZORA : nezavisni organ jugoslavenske demokracije / glavni urednik Teodor Skrbić. - God. 1, br.1 (17.12.1918) - god. 2, br. 45 (23. 2. 1919). - Osijek : Štamparija D. Laubnera nasljednik A. Rott, 1918-1919.

Izlazi dnevno, osim ponedjeljka. - Tekst usporedno na čir. i lat.

28. SOCIJALISTA : socijalno-demokratsko glasilo / vlasnik i odgovorni urednik Petar

Vasić. -1919, br. 8 (13. 6.) - br. 19 (6. 9.). - Osijek : Tisak Radničke štamparije d.d., 1919.

Izlazi svake subote. - Tekstovi na hrv. i njem. jeziku.

29. MALE NOVINE / vlasnik i odgovorni urednik Dragutin Vincenc. - 1919, br. 1 (16. 5.) - 21 (22. 7.). - Osijek : Radnička štamparija d.d., 1919.

Tjednik- Od br. 21 do br. 22 glavni urednik Josip Lukić.

30. STRAŽA: glasilo Narodne radikalne stranke / glavni urednik Jovan Kockar. - God. 1, br. 1 (2.8.1919) - god. 9, br. 296 (31. 12.1927). - Osijek : Štamparija Antuna Rotta, 1919 - 1927.

Do svibnja 1921. godine izlazi kao tjednik, svake subote.-Tekstovi na ćir. i lat. - Od svibnja 1921. godine izlazi kao dnevnik, kada mijenja logotip te tiskaru, tiska se u Srpskoj štampariji d. d.; vlasnik od tada postaje Mesni odbor Narodne radikalne stranke, a urednik je Teodor Skrbić. Iz literature (Malbaša, M. Povijest tiskarstva u Slavoniji. Zagreb: HBD, 1978.) znano nam je da je Straža izlazila i tijekom 1928. godine kao tjednik, no te primjerke Muzej Slavonije nema.

31. RADNIČKA RIJEČ : glasilo Socijalističke radničke partije (komunista) i Mjesnog radničkog sindikalnog vijeća za Osijek / vlasnik i odgovorni urednik Ilija Jagodić.- God. 1, br. 1 (18.12. 1919) - god. 2, br. 83 (30.12.1920). - Osijek: Radnička štamparija d.d., 1919-1920.

Prvu godinu izlazio kao tjednik, od sljedeće godine izlazi tri puta tjedno.

32. HRVATSKI LIST: glasilo Hrvatske zajednice u Osijeku / odgovorni urednik Lujo Vice. - God. 1, br. 1 (4. 1. 1920) - god. 26, br. 77 (8442) (14.4.1945). - Osijek: Odbor Hrvatske zajednice, 1920 - 1945 (Osijek : Hrvatski štamparski zavod).

Do 24. listopada izlazi dvotjedno: četvrtkom i nedjeljom; od tada izlazi kao dnevnik tiskom Građanske tiskare, a izdavač postaje Društvo za izdavanje Hrvatsko lista. — Osječko državno odvjetništvo i Redarstveno povjereništvo zabranilo je izlaženje Hrvatskog lista 12.8. 1921. tako da od 13.8.1921. do 28.12. 1921. izlazi Hrvatski glas. 1935. godine Građanska tiskara postaje Građanska tiskara, Krvarić Kamilo i Pavišić Josip k.d.

Hrvatski list počinje izdavati od 1936. Biblioteku Hrvatskoga lista.

33. REFORMA : nezavisno glasilo za socijalnu i narodnogospodarstvenu politiku / glavni i odgovorni urednik Srećko Zindl. - 1920, br. 1 (24.5.) - br. 4 (14.6.). - Osijek: Hrvatski štamparski zavod, 1920.

Tjednik.

34. BORBA: socijalno-demokratsko glasilo / vlasnik i odgovorni urednik Stjepan Wlin. - 1920, br. 1 (12. 6.) - br. 3 (26. 6.) -Osijek : Radnička štamparija d.d., 1920.

Izlazi svake subote.

35. RADNIČKI LIST : glasilo Socijalističke Zajednice Jugoslavije u Osijeku / vlasnik i odgovorni urednik Jovo Jakšić. -1921, br. 1 (6.10.) - br. 11 (23.12.)- Osijek: Radnička štamparija d.d., 1921.

Tjednik- Od broja 6 do 11 odgovorni urednik Luka Arandelović.

36. MAGYAR UJSÁG: politikai, társadalmi es közgazdasági napilap / glavni urednik M. Alksandrov. - God. 1 (1921) - god.2, br. 126 (25.6.1922). - Osijek: Srpska štamparija d.d., 1921 -1922.

Dnevnik. - Muzej Slavonije ima brojeve: 123 -126. - Ubr. 126 na str. 5 obavijest vlasnika daje prisiljen do 1.9. iz tehničkih razloga obustaviti list

37. OSJEČKI REPORTER : nezavisni tjednik za sve / izdavač, vlasnik i odgovorni urednik Stjepan Freuenheim.- God. 1, br. 1-45 (1922). - Osijek: Freuenheim, 1922 (Osijek: Radnička štamparija d.d.).

NOVI REPORTER.- God. 2, br. 46. (1. 1. 1923) - br. 79 (3. 11.1923).

SLOBODNI REPORTER: nezavisni tjednik. - God. 2, br. 80 (7. 11. 1923) - god. 7, br. 257 (1928). - Tisak Antun Rott.

OSJEČKI REPORTER : nezavisni tjednik god. 8, br. 260, 261 (19. 1. 1929)

REPORTER : tjednik za savremena pitanja. - Br. 263 (9. 3. 1929) - br. 277 (20. 7. 1929).- Štamparija Ferdo Kitter.

MALE NOVINE (REPORTER): tjednik za savremena pitanja. - God. 9, br. 278 (18. 7. 1931) - god. 11, br. 9 (11. 12. 1933). - Osijek : Konzorcij "Malih novina", 1931-1933 (Osijek: Štamparija Universal).

Izlazi svaki tjedan prilog Volkszeitung.

HRVATSKI REPORTER: tjednik za sva savremena pitanja / izdavač, vlasnik i odgovorni urednik Stjepan Freuenheim. -God. 13,br.2(21.10.1939)- br. 9(11.12.1939).-Osijek: Freuenheim, 1939 (Osijek : Tisak A. Beissmann).

38. SAVIČEV GLASNIK : vanstranački list / vlasnik i izdavač Gjura Savić. - God. 1, br. 1 (28. 1. 1922) - god 2. (1922). -Osijek : Savić, 1922 (Osijek : Srpska štamparija d.d.).

Prema Uvodniku:

"Saborski zastupnik Gjura Savić odlučio je izdavati svoje glasilo. Boriti ću se u prvom redu sa javnim komunalnim poslovima osječke gradske občine, a uzgredno dosnosti će i objektivne političke članke, kritike i vesti."(Gjura Savić)

39. BUDUĆNOST: organ Jugoslavenskih nacionalista/ glavni i odgovorni urednik Boško Mašić. - God. 1,br. 1 (23.12.1922) - god. 2, br. 25 (1923).- Osijek : Hrvatski štamparski zavod d.d., Podružnica Osijek, 1922 - 1923.

Izlazi svake subote.

40. RADNIČKE NOVINE: glasilo Socijalističke partije Jugoslavije / glavni i odgovorni urednik Julijus Lustig. - 1923, br. 1 (5. 1.) -17 (1. 5.).- Osijek : Radnička štamparija d.d., 1923.

Izlazi svake subote.

Od br. 4. do br. 15. glavni urednik Marko Leitner, od br. 16 do br. 17. glavni urednik Ilija Jagodić.

41. JUGOSLOVENSKI PRIVREDNIK : list za gospodarsku i socijalnu politiku / upravitelj i odgovorni urednik Antun Rott. - 1923, br. 1 (2. 2.) - br. 33 (6. 10.). - Osijek : Štamparija Antun Rott, 1923.

Tjednik- Nezavisni organ Akc. odbora za Opći privrednički Savez u Jugoslaviji, Direktor Središnjice Hinko Sirovatka..

NAPREDNI PRIVREDNIK 1923.

U Muzeju Slavonije samo br. 34.

42. KOMUNALNA RAZMATRANJA : politika naših seoskih opština / uredjuje i odgovara Aleksandar Tucaković. - God. 1, br. 1 (1.12.1923) - br. 7 (28.12.1924). - Osijek, Retfala: Tiskara Antun Rott, 1923 - 1924.

List izlazi dvaput mjesečno. - U Muzeju Slavonije samo br.4 (16. 1. 1924).

43. NOVI PRAVAC : nezavisni politički tjednik / odgovorni urednik Branko Zorić. - God. 1, br. 1 (8.12.1923) - god. 2, br. 4 (1. 3.). - Osijek : Prva hrvatska dionička tiskara, 1923.

Izlazi svake subote.

44. DEMOKRATA: glasilo Demokratske stranke / urednik Matko F. Kumarić. - God. 1, br. 1 (9.4.1924) - god. 2, br. 2 (22.1. 1925). - Osijek : Mesna organizacija Demokratske stranke u Osijeku, 1924 -1925 (Osijek : Štamparija Antun Rott).

Izlazi svake srijede.

45. REPUBLIKANSKI BLOK RADNIKA I SELJAKA : glasilo Republikanskog bloka radnika i seljaka / vlasnik i odgovorni urednik Milan Vargović. -1925, br. 1 (3.5.). - Osijek: Hrvatski štamparski zavod d.d., Podr. Osijek, 1925.

Najavljen kao tjednik, izišao samo 1. broj.

46. NARODNI GLAS / glavni i odgovorni urednik Jeronim Čogelja. - 1925, br. 1. (1. 10.) - br. 73 (31. 12.). - Osijek : Vlasnik Petar Pelzer i dr., Predstavnik P. Pelzer, 1925 (Osijek : Hrvatski štamparski zavod d.d.).

Izlazi svaki dan ujutro osim ponedjeljka i dana iza blagdana. –Od br. 25 glavni i

odgovorni urednik Juraj Oršić.

47. RADIKALSKI GLASNIK / glavni urednik Lazar I. Brkić. -God. 1, br. 1. (12.12.1925) - god. 3, (10. 5.1927). -Osijek : Štamparija Antun Rott, 1925 - 1927.

Izlazi svaki četvrtak. - Glasnik Narodne radikalne stranke.-Ćir.

48. RIJEČ RADNIKA I SELJAKA / vlasnik, izdavač i odgovorni urednik Djuro Haselmus. - 1927, br. 1 (15. 1.) - br. 52 (31. 12.). - Osijek: Haselmus, 1927 (Osijek: Radnička štamparija d.d.).

49. DER VOLKSBOTE / Schriftleiter Franz Schramm. - God. 1, br. 1 (1. 3. 1927) - god. 2, br. 61 (29. 4. 1928). - Osijek : Eigenthumer und Herausgeber Huber Wagner, 1927 - 1928 (Druck Hatnik und Grau).

Izlazi svake nedjelje.

50. DEMOKRATSKI LIST : politički organ Demokratske stranke / odgovorni urednik Matko F. Kumarić. - 1927, br. 1 (23. 7.) - br. 16 (17. 9.). - Osijek : Oblasni odbor Demokratske stranke, predstavnik dr. Ivan Oreb, 1927 (Osijek: Štamparija Antun Rott).

Izlazi dva puta tjedno.

51. IZBORNI GLASNIK GRAĐANSKOG BLOKA / odgovorni urednik Stjepan Detling. - 1927, br. 1 (4. 3.). - Osijek : Albert Rupp, 1927.

Izlazi povremeno.

52. GLAS RADNOG BLOKA: izborni organ udruženih stranaka i građana / predstavnik i odgovorni urednik Lazar I. Brkić. -1927,br. 1 (28.10.)-Osijek:Brkić, 1927 (Osijek:Štamparija Antun Rott).

Izlazi povremeno. - Radni blok sačinjavaju organizacije Davidovićevidh demokrata, Samostalnih demokrata, Nezavisnih radikala i Saveza zemljoradnika te grupa Nezavisnih građana i privrednih krugova. - Muzej Slavonije ima samo br. 1.

53. MALE NOVINE / odgovorni urednik Miroslav Rott. - 1928, br. 1 (31. 3.). - Osijek : "Izdavačko Djelo", 1928 (Osijek : Štamparija Antun Rott).

Muzej Slavonije ima samo br. 1.

54. NAROD I DRŽAVA : nezavisan nedeljni list za unapređenje privrednog, kulturnog i političkog života našega grada / vlasnik, izdavač i glavni urednik Peroslav Ljubić. - 1929, br. 1 (8. 6.) - br. 29 (24. 1. 2).- Osijek: Ljubić, 1929.

Izlazi svake subote. - Br. 1 i 2 u formatu časopisa.

55. DER ABEND : unabhängiges Tagblatt: Organ für Politik und Volkswirtschaft/ Eigentümer, Herausgeber und Verantwortlicher Chefredakteur : Lavoslav Selinger.-

God. 1, br. 1 (1.3. 1929) - god. 2, br. 8 (11.1.1930). - Osijek: Selinger, 1929 -1930 (Osijek: Prva hrvatska dionička tiskara).

Dnevnik.

„Prestankom "Der Abenda" nestaje u Osijeku konačno njemačkog dnevnika. "Der Abend" je zapravo bio nasljednik stare "Die Drau " koja je prošle godine prestala izlaziti. "Die Drau "je prije nekih 60 godina osnovao pok. Jakob Frank, a onda je preuzeo g. Julije Pfeiffer u čijim je rukama kroz decenije bila vodeći list u Osijeku i Slavoniji. Poslije svjetskog rata prešla je "Die Drau " u druge ruke, pak ubrzo u vlasništvo jednog konzorcija. Uređivao ju je g. Lavoslav Selinger koji je kod nje radio preko 30 godina. Prošle godine pokrenuo je g. Selinger svoj vlastiti list "Der Abend". Njemački je dnevnik mogao u Osijeku opstojati u svoje, dok osječko građanstvo nije bilo nacionalno organizirano kao danas. Jer čim se u Osijeku pojavio prvi hrvatski dnevnik "Hrvatski list", počeo je teren za njemački dnevnik bivati sve niži, a broj pretplatnika i čitatelja sve manji. Nisu ga mogli uzdržati ni rutinirani novinari kao g. Julije Pfeiffer i Lavoslav Selinger." (Hrvatski list, 12. siječnja 1930.)

56. HRVATSKA OBRANA / urednik Stjepan Zwingl. - God. 1 (1930) - god. 4, br. 25 (24. 6. 1933). - Osijek : Konzorcij "Hrvatske obrane", predstavnik Kamilo Firingner, 1930 -1933 (Osijek: Prva hrvatska dionička tiskara).

Tjednik.

57. VEČERNJE NOVOSTI / glavni i odgovorni urednik T. Skrbić. -1930, br. 1 (15.3.) - br. 110 (28.7.).- Osijek: Štamparija HatnikiGrau, 1930.

Izlazio svakog dana osim nedjelje i praznika. - Prvo večernje izdanje osječkog dnevnika.

58. JUGOSLAVENSKA ZASTAVA / glavni urednik Slavko Diklić.-God. 1, br. 1 (1.12.1931)-god. 11 (1941).-Osijek: Stjepan Vuičić, 1931-1941 (Osijek: Štamparski zavod Krbavac i Pavlović).

Prvu godinu izlazi kao tjednik, od 5. travnja 1932. izlazi kao dnevnik, mijenja logotip, a vlasnik i izdavač postaje Društvo za izdavanje dnevnika Jugoslavenska zastava, predstavnik Slavko Diklić, a odgovorni urednik Stanislav Defar. - Tiskaše u Narodnoj štampariji (nekadašnja Srpska štamparija) Posljednje godište 1941. vlasnik je Konzorcij Jugoslovenske zastave po direktoru Oskaru Klajnu, uz odgovorne urednike Radomira Vojnovića i Simu Perića, tiskom Friedmannove tiskare.

59. RADNIČKA STRAŽA / odgovorni urednik Josip Češić. -1933, br. 1 (29. 6.) - br. 12. - Osijek : Konzorcij "Radničke straže", 1933 (Osijek : Štamparija Hatnik i Grau).

Tjednik- Radničko glasilo.

60. OSJEČKA TRIBUNA : nezavisno novinsko glasilo za privredna, socijalna, kulturna i sva ostala pitanja javnog života / vlasnik, izdavač i odgovorni urednik Stanislav Defar. -1933, br. 1 (23.4.) - br. 3 (7.5.). - Osijek: Defar, 1933 (Osijek: Narodna štamparija).

Izlazi svake nedjelje.

61. OSJEČKE NOVOSTI: nezavisni tjednik / odgovorni urednik Ivica Suchanek. - God. 1 (1933) - god 4, br. 5 (1936). - Osijek: Frankova tiskara, 1933 -1936.

Od god 3, br.13 (27. 3.1935) vlasnik i izdavač Društvo posjednika malih kuća i zemljišta, odgovorni urednik Viktor Penz; tisak Prve hrvatske dioničke tiskare. - Muzej Slavonije ima brojeve iz 1935. godine.

62. HRVATSKA JEKA / odgovorni urednik Ilija Bartoš. -1936, br. 1 (1. 1. 1936) - br. 6 (1. 3.). - Osijek : "Hrvatska jeka", 1936 (Osijek : Tiskara Franjo Salaj).

Tjednik- Glasilo Hrvatskog seljačkog pokreta.

63. HRVATSKI NARODNI GLAS / odgovorni urednik Zvonimir Kulundžić . -1936, br. 1 (8. 8.) - br. 4 (29. 8.). - Osijek : "Konzorcij za izdavanja Hrvatskog narodnog glasa", 1936 (Osijek: Prva hrvatska dionička tiskara).

Tjednik- Glasilo Hrvatske seljačke stranke.

64. SLAWONISCHER VOLKSBOOTE : Wochenblatt der Deutschen in der Savebanschaft und Baranja / verantwortlicher Schriftleiter Karl Lutz. - God. 1, br. 1 (6. 9.1936) - god. 6, br. 48-49 (25. 12. 1941). - Osijek : Verlager und Herausgeber : Das Konsortium "Slawonische Volksbote, 1936 - 1941 (Für den druckverantwortlich : Stefan Zwingl - Erste kroatische Aktien - Druckerei).

Tjednik-Prilog Wort und Bild. - Od god. 2. (1937) br.18 urednik Viktor Pentz; od god. 3 (1938) br. 42 urednik Andreas Nikolaus Stoze; od god. 4 (1939) br. 15 tisak Johann Stefan, Prigrevica.

Od god. 6 (1941) br. 14 mijenja podnaslov: Heimatblatt der Deutschen in Kroatien, tiskom Miroslava Friedmana. GRENZWACHT: früher Slawonischer Volksbote, Amtliches organ und Heimatblatt der Deutschen Volksgruppe in Kroatien, Wochenblatt/Hauptshriflriter A. N. Stotzer. - God 7, br.1 (9.1.1942) -god. 9, br. 47 (17.10.1944).-Esseg: Herausgeber Branimir Altgayer, 1942-1944 (Druck: Verlag u. Druckerei der Deutschen Volksgruppe in Kroatien).

Prilozi = Beilage- časopisi:

1942. DEUTSCHE WIRTSCHAFT

1943. VOLK UN PFLUG

1943. DER SCHAFFENDE DEUTSCHE

1943. DER SCHAFFENDE MENSCH

PREGLED TISKARA U OSIJEKU OD 1735. DO 1945. GODINE¹¹

1735. - 1774.	Franjevačka tiskara
1775. - 1857.	Divaldova tiskara
1857. - 1870.	Tiskara Dragutina (Carla) Lehmana i druga
1869. - 1870.	Tiskara G. Wagnera i J. Franka

¹¹ Malbaša, M. Povijest tiskarstva u Slavoniji. Zagreb : HBD, 1978.

1870. - 1876.	Tiskara Jakoba Franka
1869. - 1873.	Tiskara Ignjata Mederšickog
1874. - 1879.	Tiskara Dragutina Sándora
1876. - 1918.	Tiskara Julija Pfeiffera
1880. - 1881.	Tiskara Eugena Rupperta
1880. - 1904.	Tiskara Vjekoslava Schaffera
1880. - 1883.	Tiskara Josipa Mederšickog
1881. - 1916.	Tiskara Dragutina (Carla) Laubnera
1891. - 1941.	Tiskara Leopolda Friedmanna
1892. - 1941.	Tiskara Ljudevita Szeklera
1901. - 1941.	Tiskara Bele Franka
1902. - 1946.	Prva hrvatska dionička tiskara
1904. - 1905.	Tiskara Adolfa Krausza
1904. - 1918.	Tiskara Ferde Höblinga
1905. - 1907.	Tiskara Adolfa Weisza
1905. - 1942.	Tiskara Lechner, Braće Lechner, Lechner i Vuksan
1905. - 1907.	Tiskara Antuna Lederera
1908. - 1918.	Tiskara Polonji Zoltana
1917. - 1941.	Tiskara Antuna Rotta
1917. - 1924.	Tiskara Franje Legradića
1918. - 1926.	Hrvatski štamparski zavod d.d., Podružnica Osijek
1918. - 1926.	Radnička štamparija d.d.
1920. - 1929.	Srpska štamparija
1920. - 1945.	Građanska tiskara
1921. - 1927.	Tiskara A. Nagode
1923. - 1945.	Tiskara Hatnik i Grau, poslije Tiskara Pavla Hatnika
1923. - 1945.	Tiskara Ferde Kittela
1926. - 1941.	Štamparski zavod Krbavac i Pavlović
1926. - 1938.	Tiskara Josipa Nolla
1927. - 1945.	Tiskara Andrije Beissmanna
1929. - 1946.	Tiskara Ronava i Nagya
1930. - 1945.	Tiskara Franje Salaja
1931. - 1934.	Narodna štamparija
1933. - 1945.	Tiskara Petra Kesza
1942. - 1945.	Hrvatski tiskarski zavod Šimo Pavlović

LITERATURA:

1. ADAMČEK, J. Proglašenje Osijeka slobodnim i kraljevskim gradom.// Od turskog do suvremenog Osijeka. Osijek: Zavod za znanstveni rad HAZU u Osijeku: Gradsko poglavarstvo Osijek; Zagreb: Školska knjiga, 1996.
2. ANALI Leksikografskog zavoda FNRJ, Građa za bibliografiju jugoslavenske periodike, sv. 2. Zagreb: JAZU, 1956.
3. BAUER.E. Počeci našeg novinarstva.//Obzor 194,196,197, 198, (1934).
4. BELAN-SIMIĆ, A. Novine. //Hrvatski leksikon, sv. 2. Zagreb: Naklada Leksikon, 1997.
5. BOSENDORFER, J. Crtice iz slavonske povijesti. Osijek: Tiskom kamenotiskare

Julija Pfeiffera, 1910.

6. BÖSENDORFER, J. Franjevci u Osijeku. Osijek: nakladnik i izdavač Geci o. Kapistran, 1933.
7. BÖSENDORFER, J. Povijest tipografije u Osijeku. // Građa za povijest književnosti hrvatske, knj. 14. Zagreb: JAZU, 1939.
8. BÖSENDORFER, J. Divaldiana u Osijeku. // Osječki zbornik 1 (1942).
9. BURIĆ, V. Prvi pokušaj književnog i kulturnog udruživanja u Osijeku. // Radovi Centra za znanstveni rad Vinkovci 3 (1975).
10. DRAGOLIĆ, M. Povijesne priče iz prošlosti Županije virovitičke i slob. kr. grada Osijeka. Osijek: [s.n.], 1918.
11. FIRINGER, K. Jedan pokušaj izdavanja novina u Osijeku 1813. // Historijski zbornik 1/2 (1952).
12. FIRINGER, K. Prve osječke novine. // Zbornik Arheološkog kluba Mursa. Osijek, 1936.
13. FIRINGER, K. Mađarska grana Divalda. // Osječki zbornik 4 (1954).
14. FIRINGER, K. Ponovno spriječen pokušaj izdavanja novina u Osijeku 1835. // Historijski zbornik 1/4 (1954).
15. FRIML-ANTUNOVIĆ, O. Rukopisne bilješke iz ostavštine Oskara Frimla-Antunovića pohranjene u Hemeroteci Muzeja Slavonije
16. FREUENHEIM, S. Josip Bösendorfer. Povijest tipografije. // Jugoslovenska zastava 115 (27.5. 1939).
17. FRUK, M. Počeci njemačkog novinstva u Osijeku, rkp. izlaganja održanog na 5. znanstvenom skupu Nijemci i Austrijanci u hrvatskom kulturnom krugu u Osijeku, 1997.
18. HERGEŠIĆ, I. Hrvatske novine i časopisi do 1948. Zagreb: Matica hrvatska, 1936.
19. HORVAT, J. Povijest novinstva Hrvatske. Zagreb: Stvarnost, 1962.
20. ISBD(S): međunarodni standardni bibliografski opis serijskih publikacija. Zagreb: HBD, 1992.
21. JOVIĆ, D. Građanske stranke u političkom životu Osijeka 1918.-1929. // Od turskog do suvremenog Osijeka. Osijek: Zavod za znanstveni rad HAZU u Osijeku: Gradsko poglavarstvo Osijek; Zagreb: Školska knjiga, 1996.
22. KARAMAN, I. Gospodarski razvoj Osijeka i okolnih krajeva. // Od turskog do suvremenog Osijeka. Osijek: Zavod za znanstveni rad HAZU u Osijeku: Gradsko poglavarstvo Osijek; Zagreb: Školska knjiga, 1996.
23. KONJEVIĆ, M. Političke stranke 1928.-1941. // Od turskog do suvremenog Osijeka.

Osijek: Zavod za znanstveni rad HAZU u Osijeku: Gradsko poglavarstvo Osijek; Zagreb: Školska knjiga, 1996.

24. LASZOWSKI, E. Prve osječke novine. // Hrvatski list (14.,15. 6. 1923).
25. LAKATOŠ, J. Historijski pregled hrvatske štampe. // Obzor 199/201(1911).
26. LAKATOŠ, J. Industrija Hrvatske i Slavonije. Zagreb: "Jugoslavenski Lloyd", 1924.
27. MALBAŠA, M. Ivan Medved, nekrolog. // Osječki zbornik 9/10 (1965).
28. MALBAŠA, M. Osječki bibliofil i bibliograf Oskar Friml-Antunović. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 1/2 (1972).
29. MALBAŠA, M. Povijest tiskarstva u Slavoniji. Zagreb: HBD, 1978..
30. MALBAŠA, M. Osječka bibliografija, sv. 1,2. Zagreb: JAZU, Centar za znanstveni rad Osijek, 1981 -1985.
31. MARIJANOVIĆ, S. Osječka Narodna obrana: feljton. // Glas Slavonije 1973. (5., 6., 7., 8., 9., 12., 13. veljače).
32. MATASOVIĆ, J. Kup zbirke Oskara Frimla-Antunovića. // Narodna starina 18 (1929).
33. MAZZURA, Š. Izvještaj o periodičnoj hrvatskoj štampi na Kongresu slavenskih novinara u Pragu 19. lipnja 1898. // Obzor 145 (1898).
34. MAŽURAN, I. Srednjovjekovni Osijek. Osijek: Matica hrvatska, Pododbor Osijek, 1962.
35. MAŽURAN, I. Osijek. Osijek: Litokarton, 1978.
36. MAŽURAN, I. Grad i tvrđava Osijek. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera: Agencija za obnovu Tvrđe, 2000.
37. MEDVED, I. Bibliografija o proglašenju Osijeka slobodnim kraljevskim gradom. // Osječki zbornik 2 (1948).
38. MEDVED, I. Prvi osječki tipografi i knjigoveže. //Jubilarni almanah Kluba hrvatskih književnika i umjetnika u Osijeku, Osijek, 1929.
39. MARUŠEVSKI, O. Prilog istraživanju tiskarskog umijeća u Hrvatskoj: Prve ilustrirane novine u Hrvatskoj. // Vijesti muzealaca i konzervatora 3 (1972).
40. NOVAK, B. Novinstvo. // Almanah hrvatskog nakladništva, novinstva, knjižničarstva, bibliotekarstva s adresarom. Zagreb: Horizont press, 1997.
41. OBAD, V. Slavonska književnost na njemačkom jeziku. Osijek: I. C. "Revija", 1985?.
42. PAVLINIĆ, S. Marija Malbaša, nekrolog. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 38,1/4 1995.

43. PERŠIĆ, I. Sto godina hrvatskog novinstva. // Obzor: Spomen knjiga 1860.-1935, Zagreb: [s.n.], 1935.
44. PLEVNIK, B. Stari Osijek. Osijek: I. C. "Revija", 1987.
45. PROHASKA, D. Ilirizam u Osijeku. Zagreb, 1913., p. o. iz "Savremenika" 1912.
46. RAKOŠ, P. Osijek i literatura. // Vjesnik Županije virovitičke 7/8, (1923).
47. REINACH, P. Uvod u izum štamparstva i razvoj u Osijeku, Osječki prilog Grafičkoj reviji. // Grafička revija, Zagreb, 1940.
48. SZABO, A. Socijalni sastav stanovništva. // Od turskog do suvremenog Osijeka. Osijek: Zavod za znanstveni rad HAZU u Osijeku: Gradsko poglavarstvo Osijek; Zagreb: Školska knjiga, 1996.
49. SRŠAN, S. Povijest Osijeka. Osijek: Povijesni arhiv u Osijeku, 1996.
50. ŠURMIN, Đ. Prve hrvatske novine. // Obzor 327 (1921).
51. TURKOVIĆ, H. Novinarstvo. // Hrvatski leksikon, sv. 2. Zagreb: Naklada Leksikon, 1997.
52. VINAJ, M. Pregled osječkih novina. // Od turskog do suvremenog Osijeka. Osijek: Zavod za znanstveni rad HAZU u Osijeku: Gradsko poglavarstvo Osijek; Zagreb: Školska knjiga, 1996.
53. VINAJ, M., Branislav-prve osječke novine na hrvatskom jeziku.//Osječki zbornik, 22/23 (1997).
54. VINAJ, M. Hemeroteka. // Blago Muzeja Slavonije: katalog izložbe. Osijek: Muzej Slavonije, 1997.
55. VINAJ, M. Povijest osječkih novina: katalog izložbe. Osijek: Muzej Slavonije, 1998.
56. ŽIVAKOVIĆ-KERŽE, Z. Urbanizacija i promet grada Osijeka na prijelazu stoljeća. Osijek: Društvo za hrvatsku povijesticu, 1996.
57. ŽIVAKOVIĆ-KERŽE, Z. S tradicionalnih na nove puteve: trgovina, obrt, industrija i bankarske ustanove grada Osijeka na prijelazu stoljeća. Zagreb: Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Slavonski Brod; Osijek: Društvo za hrvatsku povijesticu, 1999.